

1a Klachteninventarisatie, beschreven en benoemd vanuit het perspectief van betrokkenen (jeugdige/ opvoeders/ gezagdragers)

- Er is gesproken met de jeugdige zelf, met opvoeders/ gezagdragers en belangrijke anderen voor de jeugdige
- Zorgen over het gedrag, de ontwikkeling of moeilijkheden van de jeugdige zijn beschreven in feitelijk en concreet waarneembaar gedrag
- In woorden van jeugdige en betrokkenen met recente voorbeelden uit het dagelijks leven
- Prioriteiten van jeugdige en betrokkenen, waar zij hulp bij willen zijn beschreven
- Wensen mbt verandering van problematiek

Wat willen jeugdige en betrokkenen in de plaats zien in het functioneren van de jeugdige in het dagelijks leven en mbt hun eigen functioneren in de interactie met de jeugdige

Wat heeft je geholpen bij de uitwerking van de elementen die goed gelukt zijn? / Wat wil je vooral vasthouden bij de klachteninventarisatie?

Waarmee worstel je nog bij de uitwerking van elementen die nog niet gelukt zijn? / Wat wil je nog verbeteren?

Hoe ga je dat aanpakken?

1b Professionele probleemformulering

- Moeilijkheden / symptomen / verschijnselen zijn geordend en samengebracht in clusters van met elkaar samenhangende problemen
- Top 3 van clusters, waarbij hulp is gewenst
- Deze top 3 van clusters wordt gedragen door zowel jeugdige als betrokkenen
- Moeilijkheden zijn feitelijk en concreet geformuleerd zonder interpretaties en voorbarige conclusies
 - NIET: 'Ze zit niet lekker in haar vel (vaag)'*
 - WEL: 'ze heeft moeite om.....'*
 - NIET: 'doordat ouders zijn gescheiden (voorbarige verklaring)'*
 - WEL: 'sinds 20XX woont ze bij vader (feitelijk)'*
- Per cluster uit de top 3 is er een professionele inschatting van aard, beloop, omvang en ernst van problemen
 - Cluster 1
 - Cluster 2
 - Cluster 3
- Formulering is zonder veroordelende labels
 - NIET: 'hij is zelfbepalend/ manipuleert/ egocentrisch/ lui, etc'*
 - WEL: 'in termen van moeite met'*

- Uitzonderingen waarbij gewenste gedrag/situatie nu al wordt vertoond zijn beschreven

NIET: 'als hij gemotiveerd is, lukt het wel'

WEL: 'omgaan met kritiek lukt makkelijker als...'

- Bij classificatie is benoemd op grond van welke criteria deze is toegekend (onderkennende hypothese)

Wat heeft je geholpen bij de uitwerking van de elementen die goed gelukt zijn? / Wat wil je vooral vasthouden bij de probleemformulering?

Waarmee worstel je nog bij de uitwerking van elementen die nog niet gelukt zijn? / Wat wil je nog verbeteren?

Hoe ga je dat aanpakken?

2a De verklarende analyse (VA) is een 'gedragen' analyse

Er is nagevraagd of jeugdige/ opvoeders/ gezagdragers:

- Het proces van vraagverheldering, VA en formuleren van doelen als een constructieve samenwerking hebben ervaren
- Zich eigenaar voelen van het resultaat van VA
- Vinden dat VA in begrijpelijke taal is geschreven
- Vinden dat ze VA aan anderen kunnen toelichten: wat er aan de hand is, wat daarop van invloed is en waarbij ze hulp nodig hebben

Wat heeft je geholpen bij de uitwerking van de elementen die goed gelukt zijn? / Wat wil je vooral vasthouden bij het maken van een gedragen analyse?

Waarmee worstel je nog bij de uitwerking van elementen die nog niet gelukt zijn? / Wat wil je nog verbeteren?

Hoe ga je dat aanpakken?

2b Inhoud van de VA is gebaseerd op state of the art vakkennis

- De verklaring is in lijn met de huidige theoretisch goed gefundeerde en zo mogelijk wetenschappelijk onderbouwde vakkennis en richtlijnen
- Mogelijke onverenigbaar verschillende inhoudelijke opvattingen tussen professionele inschattingen en die van betrokkenen zijn aangegeven (agree to disagree)

Wat heeft je geholpen bij de uitwerking van de elementen die goed gelukt zijn? / Wat wil je vooral vasthouden?

Waarmee worstel je nog bij de uitwerking van elementen die nog niet gelukt zijn? / Wat wil je nog verbeteren?

Hoe ga je dat aanpakken?

2c Redenering van de best mogelijke verklaring voldoet aan VEST-criteria

Volledig

(de beste verklaring verklaart alle uitingvormen van de problematiek in het dagelijks leven)

- Van elk cluster uit de top 3 zijn de transactionele interacties benoemd tussen oorzakelijke omgevingsinvloeden en persoonskenmerken, (zowel gunstige/bevorderende als ongunstige/ belemmerende)
- Waarom nu: welke aanjagende of uitlokkende omstandigheden (omgevingsstressoren) zijn het moeilijkst en geven stress?
Als deze zijn ontstaan in het verleden, hoe werken ze nu door in het heden?
- Waarom gaat het niet vanzelf over: welke omstandigheden (omgevingsstressoren) maken dat verschijnselen van de problematiek niet verminderen of verdwijnen maar voortduren?
- Waarom ik/wij: (eventueel) welke persoonskenmerken (kwetsbaarheden door aanleg of leerervaringen) maken gevoeliger (aanjagend of onderhoudend) voor omgevingsstressoren?
NIET: 'een classificatie als 'ASS' bij kwetsbaarheden'
WEL: 'beperkte sociale intuïtie bij kwetsbaarheden'
- Wie biedt nu welke steun, waardoor het minder ernstig is dan het had kunnen zijn?
- Welke sterke persoonlijke eigenschappen (kracht) zorgen dat verschijnselen van de problematiek verminderen?
- Uitkomsten van diagnostisch onderzoek, voor zover relevant voor het dagelijks functioneren of het detailleren van specifieke invloeden zijn in de verklaring verwerkt
Zowel sterke persoonskenmerken (vaardigheden en krachten) als zwakke persoonskenmerken (nog onvoldoende ontwikkelde of ontbrekende vaardigheden en kwetsbaarheden)

Economisch

(er worden niet meer factoren bijgehaald dan noodzakelijk om de verschijnselen te verklaren)

- De verklaring richt zich op elk van de moeilijkheden uit de top 3 (prioriteit)
- Alleen de relevante factoren van jeugdige en omgeving worden genoemd
- Invloeden uit het verleden worden alleen benoemd voor zover deze huidige invloeden verklaren. Relevante factoren uit het verleden (distale invloeden) zijn vertaald naar hun huidige aanjagende (proximale) invloed op de moeilijkheden.
Distaal (in het verleden): 'opvoeder is mishandeld in diens jeugd'
Proximaal (huidige tijd): 'opvoeder heeft vermijdende coping ten aanzien van conflicten met de kinderen'

Samenhangend

(verband tussen de verschijnselen en de invloeden en de invloeden onderling)

- De invloed van de factoren (bijv. versterkend, verzwakkend, positief of negatief) wordt duidelijk gekoppeld aan de top 3 van verschijnselen
- De relatie tussen de verschijnselen van de problematiek, de verwachtingen en het vaardigheidsprofiel maakt duidelijk waarom er onvoldoende sprake is van 'goodness of fit'.
- De relatie tussen persoonlijke kwetsbaarheid en specifieke omgevingsstressoren (kwetsbaarheid- stressorenhypothese) voorspelt de verschijnselen.
- De positieve invloed van persoonlijke kracht en steun maakt dat de verschijnselen niet zo ernstig zijn als ze hadden kunnen zijn. Wat een ieder doet is concreet beschreven.

Toetsbaar

(opgenomen deeloorzaken kunnen worden onderbouwd vanuit observaties van betrokkenen diagnostiek en/of ingezette interventies)

- Voorspellende als-dan hypothesen, die te toetsen zijn door inzet van aanvullende diagnostiek (verklarende hypothesen) of interventies die het aanjagende of onderhoudende mechanisme toetsen (veranderingsgerichte hypothese).
- Bijdragen van de verschillende deeloorzaken hebben behandelrelevantie
NIET: 'vader heeft een rugzakje'
WEL: 'vader heeft moeite om kalm te reageren bij situaties die doen denken aan wat hij zelf heeft meegemaakt'

Wat heeft je geholpen bij de uitwerking van de VEST-criteria elementen die goed gelukt zijn? / Wat wil je vooral vasthouden?

Waarmee worstel je nog bij de uitwerking van de VEST-criteria elementen die nog niet gelukt zijn? / Wat wil je nog verbeteren?

Hoe ga je dat aanpakken?

Doelen

- Doelen zijn gebaseerd op de VA
- Doelen zijn resultaatgericht geformuleerd
NIET: 'zij leert haar zelfvertrouwen te vergroten'
WEL: 'zij probeert nieuwe dingen uit'
- Er is onderscheid tussen doelen voor de jeugdige en doelen voor de opvoeders/ gezagdragers
- Per doel worden één of meer interventies voorgesteld en beschreven

Wat heeft je geholpen bij de uitwerking van de elementen die goed gelukt zijn? / Wat wil je vooral vasthouden bij het opstellen van doelen?

Waarmee worstel je nog bij de uitwerking van elementen die nog niet gelukt zijn? / Wat wil je nog verbeteren?

Hoe ga je dat aanpakken?

Doel reflectie-instrument

Dit is een reflectie-instrument voor professionals die werken met de verklarende analyse (VA). Het doel van dit reflectie-instrument is om professionals te ondersteunen bij de toepassing van de verschillende onderdelen van de VA in de dagelijkse praktijk en bij het duurzaam borgen van kwaliteit van de gemaakte VA.

Het is uitdrukkelijk geen beoordelingsinstrument, maar een hulpmiddel om zelf en/of met collega's, bijvoorbeeld tijdens intervisie, supervisie en casuïstiekbespreking, te reflecteren op de inhoud en kwaliteit van de gemaakte VA. Wat werkt/lukt al goed en waar is nog ruimte voor groei en verbetering? De uitkomsten en het gezamenlijk gesprek over de inzichten bieden concrete aanknopingspunten voor doorontwikkeling en verbetering.

Het reflectie-instrument sluit aan op de fasen van de hulpverleningscyclus. Per fase worden een aantal elementen beschreven, die je per element scoort. Daarnaast worden per onderdeel een aantal open reflectievragen gesteld die helpen bij het signaleren van hiaten en knelpunten, en bij het bepalen van eventuele verbeterpunten en concrete vervolgstappen.

Werkwijze

Leg dit reflectie-instrument naast een recent gemaakte VA en ga voor elke fase na in hoeverre de beschreven elementen in deze VA aan bod komen. Ben je tevreden over hoe dit element is verwerkt of zie je ruimte voor verbetering? Vink aan wat het beste past bij je conclusie voor het betreffende element.

nog niet gelukt: dit element is niet benoemd in de betreffende VA of de uitwerking van dit element voldoet niet aan de beschrijving van het element.

verdient aandacht: dit element is wel expliciet benoemd, maar onvolledig en/of onvoldoende concreet en duidelijk geformuleerd.

goed gelukt: dit element is in de betreffende VA expliciet, volledig en concreet verwerkt volgens de beschrijving van het element.

Met behulp van een aantal open vragen reflecteer je vervolgens per onderdeel op wat al lukt en wat je als helpend ervaart, wat nog verbetering behoeft en hoe je dat wilt bereiken. Benoem per open vraag de belangrijkste punten.

Wat levert het gebruik van reflectie-instrument op?

Het werken met dit reflectie-instrument draagt bij aan en biedt concrete handvatten voor het voortdurend samen leren en verbeteren in de praktijk. Om VA goed in de praktijk te borgen en de kwaliteit op peil te houden, is het belangrijk om (op alle niveaus) een vertaalslag te maken van de resultaten uit het reflectie-instrument naar de dagelijkse praktijk. Ga het gesprek aan over het werken met VA, de ervaren successen en de eventuele uitdagingen en dilemma's: herkennen de collega's de inzichten uit het reflectie-instrument, wat betekenen de geleerde lessen, waar staan we m.b.t. het werken met VA, wat gaat er goed, wanneer zijn we tevreden, wat willen we verbeteren en hoe gaan we dat aanpakken?

Alle informatie in één oogopslag?

Bekijk de [ondersteunende animatie](#) over het reflectie-instrument kwaliteitscriteria voor de verklarende analyse!

REFLECTIE OP KWALITEITSCRITERIA VOOR DE VERKLARENDE ANALYSE

Colofon

Dit reflectie-instrument is ontwikkeld i.h.k.v. ZonMw implementatie-project 'Samen op weg naar een gedragen verklarende analyse: kennis meer toepasbaar maken voor de praktijk'

Ontwerp & realisatie: Studio van der Velde

BUREAU PEERS
strategische zorginnovatie

KENNISWERKPLAATS
JEUGD FRIESLAND
SAMEN | LEREN | DOEN

kinder- en jeugdpsychiatrie
karakter

©2025. Teksten overnemen is toegestaan,
mits de bron duidelijk wordt vermeld.